

ПРАКТИЧНИ АСПЕКТ КРИМИНАЛИСТИЧКЕ АКТИВНОСТИ КОД СЕРИЈСКИХ РАЗБОЈНИШТАВА

Стручни рад

DOI: 10.7251/BPGBL1214259M

УДК: 343.712.1

Александар Миладиновић*

Апстракт: У раду се указује на одређене практичне импликације криминалистичке реакције на серијска разбојништва. У том контексту, посматрају се специфичности превентивног дјеловања на серијска разбојништва, гдје се превенција посматра и у односу на сама дјела, али и у односу на потенцијалне жртве ових кривичних дјела. Даје се приказ криминалистичке анализе серијских разбојништава, која претпоставља идентификовање, перципирање и диференцирање криминалистички релевантних карактеристика серијских разбојништава, што детерминише репресивну активност на плану расвјетљавања ових кривичних дјела. Са криминалистичкометодичког аспекта, указује се на специфичности методике расвјетљавања ових кривичних дјела, која представља синергију методике расвјетљавања разбојништава и методике расвјетљавања серијских кривичних дјела.

Кључне ријечи: разбојништво, серијско разбојништво, криминалистичка анализа, географска анализа.

УВОДНА РАЗМАТРАЊА

Криминалистичка активност у погледу серијских разбојништава, као и низа других кривичних дјела, може да се посматра са превентивног и репресивног аспекта.

Међутим, са којег год аспекта да се посматра, када су у питању серијска разбојништва, могуће је диференцирати одређене специфичности саме криминалистичке активности, која подразумева, са једне стране, криминалистичку активност својствену методици третирања разбојништава, док, с друге стране, подразумева и тактику расвјетљавања серијских кривичних дјела.

Другим ријечима, специфичности криминалистичке активности третирања серијских разбојништава представљају симбиозу методике расвјетљавања разбојништава и тактику расвјетљавања серијских кривичних дјела, чиме ово добија један нови криминалистички квалитет у погледу конкретних оперативно-тактичких мјера и радњи и истражних

* Јединица за основну обуку – Полицијска академија, Бања Лука;
e-mail: aaleksandarbl@yahoo.com.

радњи, али не треба запоставити ни низ активности по питању превентивне активности на пољу сузбијања ових серијских кривичних дјела, имајући у виду управо многобројне превентивне могућности које пружају серијска кривична дјела, а примарно серијска разбојништва.

СПЕЦИФИЧНОСТИ ПРЕВЕНТИВНЕ АКТИВНОСТИ

Када је у питању сам садржај превентивне активности на плану сузбијања серијских разбојништава, он може да се посматра са више аспеката, примарно имајући у виду садржај те активности и начине њеног спровођења, те субјекте према којима се спроводи.

Када су питању субјекти према којима се спроводи превентивна активност, у циљу сузбијања серијских разбојништава примарно је да се превентивна активност усмјери ка потенцијалним жртвама напада. Потенцијалне жртве напада су, сходно анализираном низу серијских разбојништава, лица која раде на конкретизованим метама и објектима напада (попут банака, транспорта новца, спортских кладионица, трговина и драгстора, коцкарница...). С обзиром на начин извршења серијских разбојништава, овој популацији потенцијално оштећених серијским разбојништвима треба да се имплицира начин понашања уколико до разбојништва дође, поступак током и непосредно након извршења дјела, али исто тако и поступак прије извршења дјела у циљу елиминисања потенцијалних виктимогених предиспозиција које погодују извршењу самог разбојништва. Са репресивног аспекта, примарно је да се потенцијалним оштећеним сугерише уочавање описа извршиоца, карактеристични детаљи (попут одјеће, начина ходања, конституције, говора...), понашање на лицу мјеста у току извршења дјела, однос према оштећенима и слични детаљи који могу да максимизирају оперативну активност, те да је усмјере ка елиминисању или сачињавању списка осумњичених за претходна разбојништва из низа серијских разбојништава. Такође, неопходно је напоменути да потенцијалне оштећене треба едуковати и о благовременом обавјештавању полиције о разбојништву, без обзира на то да ли ће се обавјештавање реализовати преко техничких дојавних система, телефоном или на друге начине. Усљед пропуста у обезбјеђењу угрожених или потенцијалних објеката напада разбојника, чињеница је да је неопходно да овај програм превентивних активности, без обзира на то да ли се ради о серијским разбојништвима или могућности угрожавања разбојништвом, прођу и припадници техничког, а поготово физичког обезбјеђења у објектима који се сматрају угроженим од стране разбојника.

У контексту наведеног треба поменути да је полиција округа Њујорк у САД, усљед проблема који су се јављали код разбојништава по финансијским установама (полиција се неблаговремено алармира, лице

мјеста се не обезбјеђује квалитетно до доласка полиције, заштитне камере се не активирају, немогуће је обезбиједити тачан и потпун опис разбојника, запослени у банкама су нерадо помагали полицији и правосудним органима приликом откривања и пресуђења), као и усљед знатног процента повријеђених лица, те израженог посттрауматског стреса, предузела низ превентивно-едукативних активности. Између осталог, слушаоци семинара, који су били потенцијалне жртве, едуковани су да се, с једне стране, не супротстављају разбојницима, а с друге стране, обрате пажњу на детаље у вези с описом извршиоца, као и на друге релевантне карактеристике. У почетном посматраном периоду, број разбојништава није смањен, али је повећан проценат расвијетљености, из чега се, индиректно, може закључити да је у ближој перспективи и сам број смањен (Симоновић, 2004: 614).

С друге стране, када је у питању општа јавност као субјект према којем се потенцира превентивна активност, неопходно је да се иста фокусира на подизање безбједносне свијести и безбједносне културе грађана у средини у којој дјелује серијски разбојник. У оквиру наведеног, грађане треба едуковати о стварној, као и о потенцијалној опасности од серијског разбојника, без дизања панике, али исто тако, и не негирајући опасност, уколико је она конкретизована или реална. Поред наведеног, превентивна активност треба да се базира и на могућностима елиминисања или минимизирања евентуалних виктимогених предиспозиција грађана конкретне подручја или за конкретан период, док би посебан аспект превентивних програма требао да се базира на модалитетима пријављивања свих сумњивих активности, а поготово свих сумњивих лица која одговарају опису извршиоца или других извршилаца. Наравно, у погледу давања одређених информација о извршиоцу, начину извршења дјела и слично, неопходно је да се води рачуна о дужности чувања службене тајне, с једне стране, док је, с друге стране, неопходно да се води рачуна о интересима истраге, те да се непотребне информације и сазнања, а поготово информације и сазнања која би могла деградирати истрагу не помињу. Јасно је да се овај вид превентивне активности примарно може постићи кроз рад полиције у заједници, односно непосредном и константном сарадњом грађана и полиције у оквиру многобројних интердисциплинарних и мултидисциплинарних програма сарадње и комуникације на одређеном подручју (најчешће на подручју рејона или сектора, као и на територији полицијске станице, али такође на подручју града или општине).

Претходно наведена два модалитета превентивних активности (према потенцијалним оштећенима и према општој популацији) подразумијевају да се спроводе у оквиру разних превентивних програма. Ти превентивни програми би требало да се базирају на устаљеном обрасцу превентивних активности, без обзира на стање криминалитета,

односно без обзира на серијска разбојништва, док би се акценат на превенцији овог вида криминалних активности требао само успутно нагласити. Ови програми превентивних активности, па тако и програм превенције разбојништава, а у оквиру тога, као посебан програм, односно дио програма програм превенције серијских разбојништава, требали би да буду дио редовних активности линије рада сузбијања разбојништава, односно да представљају редован и нормалан образац оперативних активности самих припадника који раде на расвјетљавању серијских разбојништава. То се примарно односи на програме превенције усмјерене ка потенцијалним оштећенима, али повремена учествовања у програмима превенције усмјереним и према општој јавности свакако нису ограничавајућег карактера.

Поред претходно наведених превентивних активности у циљу сузбијања серијских разбојништава, гдје се акценат ставља на одређене програме превенције према општој јавности, као и према потенцијалним жртвама, посебан аспект превентивног рада на сузбијању серијских разбојништава представља позорничко-патролна дјелатност на подручју и у вријеме за које се сматра да је критично за извршење серијског разбојништва. Наиме, с обзиром на то да географска и временска повезаност самих разбојништава која представљају серијска разбојништва, односно која су извршена од истог или истих извршилаца у релативно краћем периоду на одређеном подручју, неопходно је планирати појачану позорничко-патролну дјелатност на локацији гдје се претпоставља и у вријеме када се претпоставља извршење сљедећег разбојништва. Та појачана позорничко-патролна дјелатност може да се одвија кроз класичну позорничку или патролну дјелатност са појачаним присуством припадника полиције у вријеме и на локацијама за које се претпостави да би могле бити мета напада. Међутим, треба имати у виду и чињеницу да би појачано присуство полиције на подручју и у вријеме када се очекује разбојништво могло дестимулативно да дјелује на извршиоца у смислу да исти, примјеђујући појачано присуство униформисане полиције, одустане од извршења кривичног дјела. Наравно, одустанак од извршења дјела је и циљ појачаног присуства полиције, па и циљ и полицијске и криминалистичке активности, међутим, проблем се јавља у томе што ови извршиоци, односно серијски разбојници неће у потпуности одустати од извршења самог разбојништва, већ ће евентуално пролонгирати вријеме извршења, или ће, што је можда и реалније, разбојништво извршити на другом подручју, односно на подручју које није "покривено" појачаним присуством полиције или на подручју на којем уопште у критичном периоду нема припадника полиције. Услјед наведеног, јасно је да појачана позорничко-патролна дјелатност у виду појачаног и видљивог присуства униформисане полиције треба да се плански комбинује са предузимањем

других оперативно-тактичких мјера и радњи и истражних радњи. У том контексту, уколико се предузимају опсервације потенцијалних објеката напада или праћења сумњивих лица и слично, као и појачано присуство припадника криминалистичке полиције на претпостављеном подручју напада у критичном периоду, треба да се минимизира или уопште изостави присуство припадника униформисане полиције на том подручју. Ово је врло важно из наведених разлога, али такође и из разлога конспиративности, с обзиром на то да разбојници (или њихови саучесници) често прате припадике униформисане полиције на одређеном подручју, те се дешава да у комуникацији униформисаних припадника полиције (који врше позорничко-патролну дјелатност) и криминалистичких припадника полиције (који се налазе у засједи или опсервирају одређени објекат), сами разбојници или њихови саучесници примијете и постављену замку, засједу или сличну активност припадника полиције, усљед чега ће одустати од извршења дјела у том периоду или на том подручју, чиме ова неформална комуникација (често и тешко примијетна) дјелује деконспиративно.

КРИМИНАЛИСТИЧКА АНАЛИЗА СЕРИЈСКИХ РАЗБОЈНИШТАВА

С обзиром на то да серијска разбојништва представљају низ кривичних дјела извршених у релативно краћем периоду на одређеном подручју од стране истог или истих извршилаца на готово истовјетан начин, јасно је да између њих постоји низ сличности које (могу да) имају криминалистички значај, усљед чега се истиче и неопходност идентификовања и констатовања тих карактеристика, те коришћења одређених сазнања које оне пружају у даљој криминалистичкој активности.

С обзиром на велики криминалистички значај одређених карактеристика серијских разбојништава, поготово имајући у виду да се на основу њих најчешће предузима и даља оперативна активност, за криминалистичку анализу серијских разбојништава се може рећи да представља *sine qua non* ефикасне оперативне активности на расвјетљавању серијских разбојништава.

Следствено наведеном, криминалистичком анализом извршених серијских разбојништава идентификују се одређене криминалистички релевантне карактеристике и извршиоца извршених разбојништава, а које су од значаја за предузимање даљих активности на идентификовању, проналажењу и хватању извршиоца. На основу овако идентификованих и дефинисаних карактеристика серијских разбојништава, планирају се конкретне активности у сузбијању ових кривичних дјела, као и на идентификовању и проналажењу извршиоца. Ове активности подразумевају конгломерат комбинованих и појединачно предузетих

оперативно-тактичких мјера и радњи и истражних радњи које су својствене расвјетљавању разбојништава, али такође и дио одређених оперативно-тактичких мјера и радњи и истражних радњи које су својствене расвјетљавању серијских кривичних дјела. Адекватном и примјереном комбинацијом методике расвјетљавања разбојништава и методике расвјетљавања серијских кривичних дјела оптимализују се активности на расвјетљавању серијских разбојништава (Матијевић, Миладиновић, 2013: 32).

Карактеристике серијских разбојништава неопходне за успјешну оперативну активност на расвјетљавању разбојништава, а до којих се долази реализацијом криминалистичке анализе представљају, у првом реду, географска и временска повезаност серијских разбојништава, начин извршења серијских разбојништава, те опис извршиоца. Идентификацијом и правилним коришћењем ових идентификованих карактеристика оперативна активност се усмјерава ка конкретизованом подручју, у првом реду, затим ка временски одређеном периоду могућег накнадног извршења кривичног дјела, а такође се правилном криминалистичком анализом сачињава или сужава листа осумњичених лица.

Криминалистичка анализа серијских разбојништава предузима се чим постоје индиције које указују на то да су два или више разбојништава на одређеном подручју, извршених у релативно кратком периоду, извршена од стране истог или истих извршилаца. Другим ријечима, криминалистичка анализа серијских разбојништава се предузима чим одређене индиције указују на то да се ради о серијским разбојништвима. Криминалистичком анализом треба да се обухвате сва разбојништва (као и слична кривична дјела) извршена у периоду између првог и посљедњег посматраног разбојништва за које постоје индиције да су извршена од стране истог извршиоца, како би се идентификовале и констатовале заједничке криминалистички релевантне карактеристике. У одређеним случајевима, неопходно је да се та анализа односи и на разбојништва извршена и мимо првог и посљедњег посматраног разбојништва за која постоје индиције да су извршена од стране истог или истих извршилаца, односно није наодмет да се криминалистичка анализа односи на разбојништва извршена у одређеном периоду прије првог посматраног дјела, као и у периоду након посљедњег посматраног разбојништва, како би се евентуално и код тих дјела идентификовале одређене карактеристике које индицијално указују на верзију да су извршене од стране истог или истих извршилаца (Матијевић, Миладиновић, 2013).

Као што је већ назначено, криминалистичка анализа обухвата анализу одређених карактеристика које могу бити криминалистички релевантне, прије свега, у оперативном смислу, односно које могу да укажу на идентитет извршиоца, али резултат анализе могу да буду, а најчешће

и јесу, информације и сазнања која посредно указују на могући идентитет извршиоца, односно најчешће указују на одређене карактеристике извршиоца, без могућности идентификације самог извршиоца на основу ових карактеристика. Даљом оперативном активношћу, која подразумијева сужавање овако идентификованих карактеристика извршиоца на најмањи могући број (листу) осумњичених, долази се (посредно) до самог извршиоца, односно до осумњиченог на којег указују позитивне карактеристике који су резултат криминалистичке анализе, док негативни резултати оперативне активности (у смислу негирања конкретног осумњиченог као извршиоца) нису констатовани. Другим ријечима, резултат криминалистичке анализе серијских разбојништава није идентификација самог извршиоца, већ констатовање одређених потенцијалних карактеристика извршиоца, као и начина извршења ових разбојништава (што посредно, такође, указује на одређене карактеристике извршиоца), како би се на тај начин, у првом реду, сачинила листа осумњичених или сузила већ сачињена листа осумњичених, оптимизујући оперативну активност само ка конкретизованим осумњиченима (из сужене листе осумњичених), што, наравно, сходно принципу плуралитета верзија, свакако не значи и негирање провјеравања индиција које указују и на осумњичене ван ове листе. Поред наведеног, резултат криминалистичке анализе серијских разбојништава је и усмјеравање оперативне активности ка одређеном подручју као потенцијалном подручју будуће локације напада и ка одређеном периоду као потенцијалном периоду извршења будућег разбојништва, чиме се и на овај начин оперативна активност оптимизује усмјеравајући се ка, свакако, суженом простору и конкретном периоду, али свакако не треба занемарити ни могућност извршења разбојништва од истог или истих извршилаца и ван наведеног подручја или ван предвиђеног периода извршења.

Резимирајући претходно наведено, можемо закључити да криминалистичка анализа серијских разбојништава подразумијева идентификовање одређених карактеристика извршиоца, као и одређених карактеристика начина извршења кривичних дјела (подразумијевајући под наведеним, прије свега, географску и временску повезаност ових кривичних дјела) које оптимизују оперативну активност на расвјетљавању серијских разбојништава на тај начин што сужавањем листе осумњичених, те идентификовањем одређених географских и временских параметара будуће криминалне активности (посматране кроз извршење будућег разбојништва) усмјеравају оперативну активност само ка лицима за која постоји највећа вјероватноћа да су извршиоци серијских разбојништава, с једне стране, док, с друге стране, оперативну активност усмјеравају ка подручју и у вријеме када се може очекивати да ће серијски разбојник поновити серијско разбојништво. Комбиновањем

резултата криминалистичке анализе у погледу листе осумњичених и географских и временских параметара будуће криминалне активности, долази се до карактеристика које омогућавају планирање и најоптималније искориштавање материјалних и кадровских ресурса усмјерених ка расвјетљавању серијских разбојништава.

Наравно, неопходно је навести да правилна и благовремено реализована криминалистичка анализа може само да се индицијално посматра, односно да њени резултати имају само оријентационо-индицијални карактер, те да не треба запоставити ни друге аспекте оперативне активности у циљу расвјетљавања ових кривичних дјела.

У пракси се често дешава да оперативни радници, радећи на расвјетљавању тежих кривичних дјела, у која свакако спадају и серијска разбојништва, на основу до тада расположивих информација, сазнања и индиција креирају одређену верзију коју, пошто-пото, желе да докажу, без обзира на то што она, предузимањем додатних оперативнотактичких мјера и радњи и истражних радњи, (више) нема упориште у додатно прикупљеним информацијама, сазнањима, индицијама, а поготово не и у доказима. Не желећи да се придржавају принципа плуралитета верзија, већ постављајући само неколико најочигледнијих (односно, најчешћих), а често и само једну (типску) верзију, њу настоје да "поткријепе" сазнањима и доказима који "потврђују" ту верзију, док индиције, сазнања и доказе који негирају ту верзију настоје да превиде или чак и да такве индиције, па и доказе униште или у потпуности, са процесноправног, а поготово са криминалистичког аспекта, занемаре. Иде се чак и дотле да се одређене индиције и докази подмећу (поготово, "инструисањем" свједока приликом давања изјаве и слично) како би се поткријепила провобитно постављена (најчешће и једина) верзија.

СПЕЦИФИЧНОСТИ РЕПРЕСИВНЕ АКТИВНОСТИ

Репресивна активност на плану сузбијања серијских разбојништава одвија се на два начина – први подразумијева предузимање класичних оперативнотактичких мјера и радњи које улазе у дијапазон методике расвјетљавања разбојништава, док други подразумијева дијапазон оперативнотактичких мјера и радњи које се користе у циљу сузбијања серијских кривичних дјела. Адекватном имплементацијом и комбинацијом наведених оперативнотактичких мјера и радњи постиже се максимум у криминалистичкој дјелатности усмјереној на сузбијање серијских разбојништава.

Хронолошки посматрано, може се констатовати да се оперативна активност усмјерена на сузбијање серијских разбојништава у почетном периоду углавном базира на методици сузбијања разбојништава, док

се у каснијем периоду, након реализоване криминалистичке анализе, све више прибјегава методици сузбијања серијских кривичних дјела адекватно комбинованих у методiku сузбијања разбојништава. Временом ова комбинација добија своју пуну афирмацију која би требало да резултира идентификовањем, проналажењем и хватањем извршиоца, као и проналажењем, обезбјеђивањем и прикупљањем оперативног доказног материјала.

Наведена комбинација мјера и радњи из дијапазона методике расвјетљавања разбојништава са мјерама и радњама које се користе у расвјетљавању серијских разбојништава, свакако би се могла посматрати као примарна специфичност оперативне активности усмјерене на сузбијање серијских разбојништава.

Још једна специфичност оперативне активности усмјерене на сузбијање серијских разбојништава, а која је карактеристична за методiku расвјетљавања свих серијских кривичних дјела, док је посебно специфична код серијских разбојништава, односи се на кориштење одређених трагова у расвјетљавању ових кривичних дјела, а који нису констатовани код свих кривичних дјела која представљају низ серијских разбојништава, већ само код појединих или чак и код само једног кривичног дјела за које се може рећи да представља једно дјело у низу серијских разбојништава. Ова "надogradња коришћења трагова упркос трасеолошком дефициту" могућа је без обзира на чињеницу да разбојништва карактерише дефицит материјалних, па и других трагова на лицу мјеста, као и у току оперативне активности. Тај дефицит проистиче из самог начина извршења кривичног дјела, односно из непотпуног или никаквог описа извршиоца, брзине извршења кривичног дјела, недостатка, односно немогућности налажења било каквих материјалних трагова на лицу мјеста... Уколико се наведеном дода и податак да мјере првог оперативног захвата (уколико се и предузму) најчешће не дају резултате, јасно је да су индиције у погледу идентитета извршиоца веома мале, односно неупотребљиве, те се крећу у домену опште сумње (Пена, Миладиновић, 2010). Међутим, иако индиције након извршења кривичног дјела, као и сами трагови веома мало указују на потенцијалног извршиоца, анализирањем и правилним кориштењем индиција и трагова из претходних разбојништава који представљају низ серијских разбојништава свакако да се умногоме елиминише констатовани трасеолошки дефицит у каснијим дјелима у низу серијског разбојника, односно на овај начин се надograђују почетни дефицит самостално посматраног разбојништва, све док се он посматра у склопу целокупне криминалне активности серијског разбојника, тј. у погледу свих разбојништава извршених од стране истог или истих разбојника.

Најједноставније речено, иако свако посебно посматрано разбојништво у склопу низа серијских разбојништава карактерише трасеолошки дефицит, на основу одређених индиција и трагова констатованих приликом извршеног увиђаја или у току предузетих мјера и радњи првог оперативног захвата (које, иако мале, свакако нису занемарљиве), те њиховим повезивањем, интегрисањем и сагледавањем у склопу низа серијских разбојништава свакако да се добија комплетнија и садржајнија слика и о самом извршиоцу, о начину извршења кривичних дјела, али свакако и о другим параметрима неопходним за криминалистичку анализу серијских разбојништава или се ови параметри појављују као резултат криминалистичке анализе. Ово резултира континуираним и константним надопуњавањем сазнања о серијским разбојништвима, без обзира на то што свако самостално посматрано разбојништво карактерише изузетан трасеолошки дефицит. Правилним коришћењем ових сазнања и трагова надопуњују се оперативна сазнања о извршиоцу, као и о другим релевантним криминалистичким параметрима на основу којих се планира и предузима оперативна активност.

С обзиром на то да су серијска разбојништва кривична дјела која изазивају велику пажњу јавности, те имајући у виду посебну (са кривичноправног аспекта) тежину ових кривичних дјела, како појединачно посматраних, тако и у низу, разумљиво је да се расвјетљавању ових кривичних дјела мора придати велика пажња како са оперативног, тако и са материјалног и кадровског аспекта. У том смислу, карактеристика оперативне активности у вези са серијским разбојништвима јесте да се у расвјетљавању наведених разбојништава ангажује велики број оперативних радника, као и велика материјално-техничка средства. Иако је наведено похвално, треба га настојати оптимално користити, како не би дошло до занемаривања одређеног дијела послова и задатака полиције на уштрб дијела људства које је алокацијски распоређено на обављање послова и задатака у вези са сузбијањем серијских разбојништава.

Специфичности одређених оперативно-тактичких мјера и радњи и истражних радњи које се предузимају приликом расвјетљавања серијских разбојништава условљене су, прије свега, комбинацијом методике расвјетљавања разбојништава и методике расвјетљавања серијских кривичних дјела.

Ове специфичности се огледају у два сегмента: с једне стране, условљавају предузимање само одређених оперативно-тактичких мјера и радњи и истражних радњи, док, с друге стране, специфичност се огледа и у начину примјене и садржају тих оперативно-тактичких мјера и радњи и истражних радњи. Наиме, иако је чињеница да се у расвјетљавању разбојништава могу предузимати све оперативно-

тактичке мјере и радње, као и опште полицијске активности, у зависности од конкретних околности, односно од конкретног разбојништва, ипак се у расвјетљавању разбојништава предузимају само неке оперативнотактичке мјере и радње и истражне радње, односно исте су се кроз праксу наметнуле као најприкладније и најконкретније. С друге стране, специфичности расвјетљавања серијских разбојништава су условиле и одређене специфичности приликом примјене ових мјера и радњи како у погледу начина примјене, тако и у погледу самог садржаја примјене тих радњи.

Једна од најзначајнијих криминалистичких карактеристика серијских разбојништава која своју пуну афирмацију добија управо у току оперативне дјелатности, односи се на временску и географску повезаност серијских разбојништава, на основу којих се може предвидјети и прогнозировать и локација наредног разбојништва, као и вријеме или период извршења, што свако кадровски, оперативно и материјално оптимизује оперативну активност.

Управо географска и временска повезаност серијских разбојништава, односно утврђивање географске и временске везе између серијских разбојништава, те њихово правилно прогнозирање, условљава и адекватно планирање цјелокупне оперативне активности на сузбијању ових разбојништава. Планирањем је неопходно да се идентификују познате чињенице и околности самих претходних серијских разбојништава, те да се на основу истих детерминише потенцијална (највјероватнија) локација и вријеме извршења будућег разбојништва, од стране истог извршиоца (Матијевић, 2005). Планирањем оперативну активност треба фокусирати ка наведеним локацијама, односно ка прогнозираном, тј. претпостављеном времену извршења разбојништва. Када је у питању планирање одређених оперативнотактичких мјера и радњи на основу временске и географске повезаности серијских разбојништава усмјерено ка идентификовању и проналажењу, а прије свега према хватању извршиоца на лицу мјеста током извршења дјела ("свјеж чин"), као најконкретније оперативнотактичке мјере и радње се постављају опсервација, засједа, криминалистичка клопка, појачана позорнопатролна активност, те комбинација наведених мјера и радњи.

ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА

Усљед многобројних специфичности, а превасходно усљед континуираног понављања на одређеном подручју и по одређеном временском обрасцу, те објеката напада ових кривичних дјела, као и самих жртава серијских кривичних дјела, серијска кривична дјела представљају изузетну основу за превентивну активност усмјерену, у првом реду, према потенцијалним жртвама, али исто тако и ка

предупређивању одређених виктимогених предиспозиција које поспјешују или чак фаворизују испољавање криминалних активности.

Ни серијска разбојништва у том погледу нису изузетак. Усљед тежине самог разбојништва као кривичног дјела, а поготово имајући у виду квалитативну и квантитативну "тежину" серијских разбојништава као изузетно тешких кривичних дјела која изазивају велику узнемиреност и страх јавности, разумљиво је да се у погледу третирања наведених кривичних дјела, поред репресивне активности, изузетно велика пажња мора посветити и превентивној активности. То је неопходно, у првом реду, како би се умањио или елиминисао страх код потенцијалних жртава, али и код опште јавности, што има дуготрајне резултате. Тиме се истовремено омогућава и потенцира ефикаснија и благовременија реакција и репресивна активност полиције, поготово у кривичнопроцесном смислу, чиме се ово може посматрати као краткотрајно дејство, односно дејство чији се резултати виде (само) у оквиру трајања кривичног поступка.

Као и друга серијска кривична дјела, и серијска разбојништва постављају захтјев за превентивно дјеловање управо из разлога понављања, масовности ових дјела (мада, бројчано посматрајући, та масовност свакако није велика као када су у питању друга кривична дјела имовинског карактера), тежине самог дјела, страха који изазивају ова дјела и код потенцијалних оштећених, али и код опште јавности... Такође, усљед географске и временске повезаности серијских разбојништава, односно разбојништава извршених од стране серијских разбојника на одређеном подручју и у току одређеног периода, чињеница је да ова околност омогућава и превентивно дјеловање према потенцијалним жртвама будућих разбојништава, што је свакако вишезначајно. Наиме, превентивним дјеловањем према потенцијалним жртвама серијских разбојништава, код истих се елиминише или минимизира страх од разбојника, повећава се поуздање у полицију, имплицира се сарадња између полиције и потенцијалних оштећених, што се посматра у контексту рада полиције у заједници кроз сарадњу грађана са полицијом... Поред наведеног, превентивним програмима према потенцијалним оштећенима, исти се едукују о могућим начинима извршења разбојништава, могућим посљедицама, али и о начинима дјеловања када до разбојништва дође и слично, што има директне криминалистичке конотације када је у питању оперативна активност полиције у току првог оперативног захвата, али и током спровођења других оперативних активности, па и током истраге и самог кривичног поступка.

Репресивна активност у сузбијању серијских разбојништава, усмјерена, прије свега, на идентификовање, проналажење и хватање серијског разбојника, као и у проналажењу, обезбјеђивању и

прикупљању, те оперативном и доказном кориштењу одређених релевантних информација, сазнања, података и другог доказног или оперативног материјала подразумијева превасходну криминалистичку анализу до тада извршених разбојништава како би се идентификовале и дијагностиковале диференцирањем одређене криминалистички релевантне карактеристике на основу којих се планирају и предузимају одређене оперативно-тактичке мјере и радње, као и саме истражне радње својствене методици сузбијања разбојништава, а поготово самих серијских разбојништава.

Репресивна активност на плану сузбијања серијских разбојништава одвија се на два начина – први подразумијева предузимање класичних оперативно-тактичких мјера и радњи које улазе у дијапазон методике расвјетљавања разбојништава, док други подразумијева дијапазон оперативно-тактичких мјера и радњи које се користе у циљу сузбијања серијских кривичних дјела. Адекватном имплементацијом и комбинацијом наведених оперативно-тактичких мјера и радњи постиже се максимум у криминалистичкој дјелатности усмјереној на сузбијање серијских разбојништава.

Репресивна активност на плану сузбијања серијских разбојништава одвија се на два начина – први подразумијева предузимање класичних оперативно-тактичких мјера и радњи које улазе у дијапазон методике расвјетљавања разбојништава, док други подразумијева дијапазон оперативно-тактичких мјера и радњи које се користе у циљу сузбијања серијских кривичних дјела. Адекватном имплементацијом и комбинацијом наведених оперативно-тактичких мјера и радњи постиже се максимум у криминалистичкој дјелатности усмјереној на сузбијање серијских разбојништава.

ЛИТЕРАТУРА

- Матијевић, М. (2005). *Откривање имовинских кривичних дела на основу трагова применом криминалистичког моделирања и географског профилисања*. Необјављена докторска дисертација, Крагујевац: Правни факултет Универзитета у Крагујевцу.
- Матијевић, М.; Миладиновић, А. (2013). Карактеристике серијских разбојништава. *Безбједност – Полиција – Грађани, Бања Лука*, 3-4/13, 21-35.
- Пена, У.; Миладиновић, А., (2010). Проблеми расвјетљавања разбојништава са кратком емпиријском анализом. *Безбједност – Полиција – Грађани*, 1-2/10, 101-121.
- Симоновић, Б. (2004). *Криминалистика*. Крагујевац: Правни факултет Универзитета у Крагујевцу.

PRACTICAL ASPECTS OF ENFORCEMENT ACTIVITIES IN SERIAL ROBBERIES

Aleksandar Miladinović*

Abstract: This paper points out some practical implications of enforcement response to serial robberies. In this context, it is observed the specificity of preventive activity to serial robberies, whereas prevention is not perceived only in relation to the offences themselves, but also in relation to the potential victims of these crimes. The paper also gives an overview of the crime analysis of serial robberies, which includes identification, perception and differentiation of crime-relevant features of serial robberies, this representing the repressive activity in disclosure of these crimes. From the point of view of criminal methodology, here are indicated the specificities of the methodology of disclosure of these crimes, which, again, represents the synergy of methodologies of robbery disclosure and of serial crimes disclosure.

Keywords: robbery, serial robbery, crime analysis, geographic analysis.

* *Police Academy Banja Luka; e-mail: aaleksandarbl@yahoo.com.*